

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์สภาพหนี้สินของผู้ประกอบธุรกิจที่เข้าร่วม โครงการแก้ไขปัญหาหนี้ นอก ระบบของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย เขต 1 ผู้ศึกษาได้ ทำการศึกษาค้นคว้าถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความยากจน

2.1.1 นิยามความยากจน

สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้ให้ความหมายของความยากจนว่า หมายถึง ความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ (Monetary Dimension) โดยพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือการมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับในแต่ละสังคม ซึ่งเป็นการอธิบายความหมายของความยากจนอิงกับการขาดแคลนรายได้ จึงใช้รายได้เป็นเครื่องมือวัดสถานะความยากจน และใช้รายจ่ายของครัวเรือนเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งเน้นการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือน การปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายการผลิต และกระบวนการผลิตสินค้าตลอดจนการให้เงินอุดหนุนในรูปแบบต่างๆ

2.1.2 สาเหตุของความยากจน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้สรุปสาเหตุของความยากจนว่าเป็นผลอันเนื่องมาจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ดังนี้

1) ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางสังคมที่เป็นสาเหตุของความยากจน ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

ก) ลักษณะทางครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีขนาดใหญ่ หัวหน้าครอบครัวมีความรู้ น้อย มีทักษะการทำมาหากินน้อย สมาชิกในครอบครัวขาดการศึกษาและขาดทักษะในการทำมาหากิน สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพและหารายได้ ดังนั้น ครอบครัวที่มีองค์ประกอบเหล่านี้ มักเป็นครอบครัวที่ยากจน

ข) การศึกษาดำและขาดทักษะในการประกอบอาชีพ คนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาดำ มีความรู้ น้อย มีทักษะในการประกอบอาชีพน้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้สูงขึ้นและสร้างทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพ จึงทำให้คนจนขาดโอกาสในการมีงานทำ และรายได้ที่ดี

ค) การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คนยากจน โดยเฉพาะคนจนในชนบทและท้องถิ่นห่างไกล มักขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการขาดข้อมูลข่าวสารด้านราคาผลผลิต เทคโนโลยีการผลิต ความต้องการผลผลิตของท้องตลาด และสภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลต่อผลผลิต การขาดข้อมูลข่าวสารดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ การผลิตสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หรือเกิดความผิดพลาดในกระบวนการตัดสินใจ อันนำไปสู่ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ

ง) ทักษะคติและกระบวนการทางสังคมต่อคนจนเป็น ไปในทางลบ คนจนมักถูกละเลย และถูกกีดกันจากสังคม จึงขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม ขาดอำนาจในการต่อรอง และขาดโอกาสในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง คนจนจึงต้องอยู่ในสภาวะยากจนต่อไป

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ก) นโยบายที่ผ่านมาจากความสมดุล การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เกือบ 40 ปี มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมที่พึ่งพิง วัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งอาศัยฐานทรัพยากรและแรงงานภาคชนบท โดย ไม่ได้คำนึงถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสาเหตุให้วัฒนธรรมท้องถิ่น จากการผลิตเพื่อการยังชีพในครัวเรือน เป็นการผลิตเพื่อการค้า อันนำไปสู่ปัญหาการทำลาย ทรัพยากรท้องถิ่น และความล้มเหลวของเกษตรกรในการจัดการเกษตรและการทำมาหากิน ทำให้ เกษตรกรจำนวนมากต้องอยู่ในสภาวะยากจนและมีสภาพเป็นแรงงานรับจ้าง

ข) ความเหลื่อมล้ำของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเขตเมืองใหญ่ๆ ดังนั้นความเจริญจึงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เขตชนบทยังคงมีความล้าหลัง และเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ระหว่างชนบทกับเมือง ระหว่างภูมิภาค และเกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคนในสังคม

ค) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อความอยู่ดีกินดีและ

ช่องทางหากินของคนจน ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้นำทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง ขาดความระมัดระวังและไม่มีการฟื้นฟูอย่างจริงจัง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอและเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาในระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่สาเหตุที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและการขาดแคลนที่ดินทำกิน

ง) การขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อของ

ธนาคารและสถาบันการเงินทั้งของภาครัฐและเอกชนยังเป็นอุปสรรคที่คนจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้คนจนไม่สามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินได้ จึงต้องตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจน

3) ปัจจัยด้านระบบบริหารจัดการ

ก) กลไกทางกฎหมายและระเบียบปฏิบัติยังเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีได้ปรับแก้ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น กลไกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ไม่เอื้อให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

ข) การแก้ไขปัญหาความยากจนในเมืองและชนบทมีลักษณะแยกส่วนการบริหารจัดการภาครัฐยังขาดความสัมพันธ์ระหว่างแผนงาน แผนเงิน แผนคน และขาดความเชื่อมโยงกับ

การพัฒนาเชิงพื้นที่ ทำให้การบริหารจัดการที่ยึดหลักพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

ค) การบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาความยากจนภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนมีลักษณะเป็นรายสาขาและเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่อง โดยมุ่งเน้นให้การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการช่วยเหลือแก่คนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมมากกว่าการมุ่งแก้ไขปัญหาพื้นฐานเชิงโครงสร้าง

2.1.3 แนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน

ปัจจุบันประเทศไทยและธนาคารโลก ได้หันมาแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดจากปัจจัยภายนอกสังคมและปัจจัยภายในบุคคล โดยการเปิดโอกาสให้แก่คนจนมากขึ้น ทั้งโอกาสทางสังคม โดยการสร้างระบบประกันสังคมและระบบค้ำชวยความคุ้มครองทางสังคมต่างๆ ขยายโอกาสทางเศรษฐกิจโดยการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ขยายตลาด และให้เงินทุนกู้ยืมต่างๆ รวมถึงโอกาสทางการเมืองในแง่ของการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้ท้องถิ่นเรียนรู้การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองมากขึ้น ส่วนปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกแก้ไขโดยการบูรณาการแผนงานและงบประมาณต่างๆเข้าด้วยกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินการ นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจจะสร้างความสมดุลโดยรักษาเศรษฐกิจในระดับมหภาคให้มีเสถียรภาพและมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน

ก) ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาประเทศที่สมดุล โดยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

ข) ส่งเสริมการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจ ที่คนจนส่วนใหญ่พึ่งพิง เช่น ภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเกษตร ภาคการก่อสร้าง และภาคบริการ

ค) ส่งเสริมนโยบายการเงินและการคลัง เช่น มาตรการภาษีที่เอื้อต่อวิสาหกิจชุมชน และระบบสินเชื่อรายย่อย การพิจารณาจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าและการเพิ่มรายจ่ายภาครัฐในการจัดบริการพื้นฐานทางสังคมแก่คนจนและผู้ด้อยโอกาส

ง) ส่งเสริมนโยบายการค้าและการเงินระหว่างประเทศ เช่น ส่งเสริมประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทแข็งได้แก่ กิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตภาคเกษตรและกิจการที่มีเทคโนโลยีระดับกลางที่จ้างแรงงานฝีมือระดับต่ำไปฝึกอบรม

2) การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน

ก) พัฒนาระบบการเรียนรู้ เช่น เปิดเวทีประชาคมท้องถิ่น การขยายเครือข่ายและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน การถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

ข) พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง เช่น ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการทำเกษตรแบบยั่งยืน การพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดภายในหรือต่างประเทศ ส่งเสริมการระดมเงินออมในชุมชนและสนับสนุนการใช้กระบวนการสหกรณ์

ค) ปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม เช่น การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการผลิตและการพัฒนาในสาขาต่างๆ การวิจัยและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงสู่ชุมชนได้

ง) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การส่งเสริมการรวมตัวของชุมชนและประชาสังคม การมีแผนชุมชนอย่างเป็นองค์รวมที่มุ่งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก

3) การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส

ก) การพัฒนาระบบบริการทางสังคมให้เข้าถึงกลุ่มคนจนและผู้ด้อยโอกาส เช่น ขยายขอบเขตการประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบและการประกันการว่างงาน ปรับกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการของคนจนและผู้ด้อยโอกาส

ข) การจัดสวัสดิการสังคมให้มีความสอดคล้องกับปัญหาของกลุ่มเป่า หมา ย คนยากจนและผู้ด้อยโอกาส เช่น ส่งเสริมบทบาทของอบต. องค์กรชุมชนและสถาบันต่างๆ ในชุมชนในการจัดสวัสดิการ โดยใช้ทุนที่มีอยู่ในรูปแบบต่างๆ ในท้องถิ่น ปรับปรุงกองทุนหมุนเวียนที่มีอยู่ในระดับตำบลให้มีเอกภาพ ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนต่างๆ

4) การจัดสวัสดิการชุมชน

เตรียมความพร้อมในการสร้างหลักประกันทางสังคมแก่ประชากรแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมและดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การมีระบบประกันสำหรับผู้ชราภาพ การส่งเสริมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อให้มีการประกันตนสำหรับกลุ่มต่างๆ พิจารณากำหนดมาตรการลดหย่อนทางภาษีเงินได้แก่ครอบครัวที่ดูแลผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในครอบครัว

5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ก) ส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น การกระจายอำนาจการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการเงินการคลังในท้องถิ่น

ข) เร่งรัดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นธรรมในเรื่องที่ดินทำกินและการจัดสรรน้ำ เช่น การกระจายการถือครองที่ดินและปฏิรูปที่ดินแก่เกษตรกรรายย่อยที่ยากจน การบริหารจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้มีการนำมาใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม การผลิต การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

ค) ปรับปรุงและเร่งรัดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น พ.ร.บ.ป่าชุมชน พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ร.บ.การประมง เป็นต้น

ง) สร้างกลไกแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากร เช่น การมีเวทีเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การเร่งรัดให้มีสถาบันท้องถิ่นหรือคณะผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นทำหน้าที่แก้ไขปัญหา

6) การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

ก) การปรับกระบวนการทัศน์และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความยากจน จากการกำกับควบคุมมาเป็นการอำนวยความสะดวก สนับสนุนการสร้างเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชน

ข) การจัดทำแผนงานหรือโครงการที่มีลักษณะเป็นองค์รวม โดยมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคการพัฒนา เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการและลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ค) ปรับปรุงระบบงบประมาณ โดยเน้นผลงานหรือสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณในลักษณะเน้นการอุดหนุนแก่ชุมชน

ง) จัดทำโครงการใหม่ๆ เช่น โครงการต่อยอดนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล โครงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแก่ผู้ด้อยโอกาสในกลุ่มต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนี้ในระบบ

2.2.1 นิยามของหนี้ในระบบ

คณะกรรมการเพื่ออำนวยการบริหารงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (2552) ได้นิยามความหมายไว้ว่า หนี้ในระบบ หมายถึง หนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ในชุมชนหรือผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น การกู้ยืมเงินระหว่างเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้อง หรือบุคคลทั่วไป หรือนายทุน หรือเงินด่วนเสไฟฟ้า เป็นต้น

2.2.2 ขั้นตอนและมาตรการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ

1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อม และประชาสัมพันธ์

เพื่อร่วมกันกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ ตลอดจนการจัดทำคู่มือการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และชักชวนวิธีดำเนินงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประสานงานกับส่วนงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

2) ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์โครงการ

เพื่อให้ประชาชนผู้มีหนี้ในระบบรับทราบ หลักเกณฑ์ คุณสมบัติผู้ขึ้นทะเบียน ลักษณะหนี้และวงเงินที่รับพิจารณา ระยะเวลาและสถานที่รับขึ้นทะเบียน วิธีการให้ความช่วยเหลือ และการเตรียมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนิยามความหมายของคำว่า “หนี้ในระบบ” เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

3) ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการ

เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากประชาชนผู้ขอขึ้นทะเบียนและคัดกรองผู้ที่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดเก็บข้อมูลจากผู้ขึ้นทะเบียนตามแบบขอขึ้นทะเบียนหนี้ในระบบ (แบบ นบ.1) เพื่อการจัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้ขึ้นทะเบียนได้อย่างถูกต้องครบถ้วน กระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ ธ.ก.ส. และ ธ.ออมสิน เป็นผู้รับขึ้นทะเบียน และรวบรวมข้อมูลให้ กรมบัญชีกลาง เพื่อคัดแยกข้อมูลตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด ความรับผิดชอบให้ผู้ขึ้นทะเบียนได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารที่เกี่ยวข้องต่อไป และผู้ขึ้น

ทะเบียนต้องแสดงเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียน ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน เอกสารประกอบการเป็นหนี้

4) ขั้นตอนการคัดแยกข้อมูลโดยกรมบัญชีกลาง

เพื่อให้กรมบัญชีกลางเป็นศูนย์กลางในการประมวลผลข้อมูลและคัดแยกข้อมูลผู้ขึ้นทะเบียนในภาพรวมที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. และ ธ.ออมสิน โดยใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อประมวลผลข้อมูลในรูปแบบเดียวกันได้ทุกธนาคาร และจัดส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้กับธนาคารของรัฐแต่ละแห่ง โดยมีหลักเกณฑ์ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การจัดสรรธนาคารผู้รับผิดชอบดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ

หลักเกณฑ์ลูกหนี้ในระบบ	ธนาคารผู้รับผิดชอบ
1. ลูกหนี้ภาคเกษตรกรรม	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
2. ลูกหนี้นอกภาคเกษตรกรรม	ธนาคารออมสิน
เว้นแต่ กรณี 2.1 หากลูกหนี้มีหนี้มากกว่า 1 แห่งให้ธนาคารที่เป็นเจ้าหนี้มากที่สุดเป็นผู้รับผิดชอบ	ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ธอท.) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารออมสิน
2.2 ลูกหนี้มีอาชีพค้าขาย และมีสาเหตุหนี้นอกระบบเพื่อการลงทุน ซึ่งอาศัยอยู่ในเมือง หรือในเขตกรุงเทพมหานคร	ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.)
2.3 ลูกหนี้ที่มีอาชีพข้าราชการ หรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
2.4 ลูกหนี้ที่มีหนี้บัตรเครดิตและมีที่อยู่ติดต่อได้ใน 9 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ธอท.)

เจ้าหน้าที่ของช.ก.ส. และธนาคารออมสิน จะเป็นผู้บันทึกข้อมูลตามแบบ นบ. 1 และส่งให้กรมบัญชีกลาง ภายในวันที่ 11 มกราคม 2553 กรมบัญชีกลาง จะทำหน้าที่คัดกรองข้อมูลลูกหนี้นอกระบบ ตามลำดับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ก่อน-หลัง) ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 หลักเกณฑ์และเหตุผลในการจัดสรรธนาคารที่รับผิดชอบดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

ลำดับ	หลักเกณฑ์	ธนาคารที่รับผิดชอบ	เหตุผล
1	หากลูกหนี้นอกระบบ มีหนี้ในระบบในธนาคารใด ธนาคารหนึ่ง ใน 6 แห่ง ให้ธนาคารแห่งนั้น รับผิดชอบลูกหนี้รายดังกล่าว หากพบว่า ลูกหนี้เป็นหนี้กับธนาคารมากกว่า 1 แห่ง ธนาคารที่มีมูลหนี้มากที่สุดรับไปดำเนินการ	- ธนาคารออมสิน - ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย - ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ชพว.) - ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ชอส.) - ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	ธนาคารดังกล่าว จะมีข้อมูลลูกหนี้ ในฐานะข้อมูลของตนแล้ว และมีประสบการณ์ในการติดต่อและประสานกับลูกหนี้รายดังกล่าว และจะเป็น หนี้ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การให้กู้ยืมของแต่ละธนาคาร
2	ถ้าเป็นลูกหนี้นอกระบบที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม	ช.ก.ส.	ดูแลเกี่ยวกับเกษตรกร
3	ถ้าเป็นลูกหนี้นอกระบบที่มีอาชีพรับราชการ หรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ และได้รับเงินเดือนผ่านธนาคารฯ
4	ถ้าเป็นลูกหนี้นอกระบบที่มีหนี้อัตโนมัติ และลูกหนี้อันมีที่อยู่ติดต่อกันได้ในกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ชอท.)	เคยดำเนินโครงการเกี่ยวกับหนี้อัตโนมัติ และมีสาขาอยู่เฉพาะบางจังหวัด

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับ	ลักษณะ	ธนาคารที่รับผิดชอบ	เหตุผล
5	ถ้าเป็นลูกหนี้ในระบบที่มีอาชีพ ค้าขายและสาเหตุการเป็นหนี้เพื่อการลงทุนประกอบอาชีพ	ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม แห่งประเทศไทย (ธพว.)	ดูแลสินเชื่อให้กับลูกค้าที่ ประกอบกิจการขนาดกลาง และขนาดย่อม
6	ลูกหนี้ที่ไม่เข้าข่ายตามข้อ 1-5	ธนาคารออมสิน	

ที่มา : ศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน, 2553

5) ขั้นตอนการประชุมชี้แจงและตรวจสอบ

เพื่อให้ผู้ขึ้นทะเบียนได้รับการชี้แจง และทำความเข้าใจลักษณะในการให้ความช่วยเหลือในส่วนของนโยบายรัฐบาลและธนาคารของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบสถานะของผู้ขึ้นทะเบียน ข้อเท็จจริงการกู้ยืมเงินนอกระบบเพื่อทราบว่าเป็นหนี้จากการประกอบอาชีพหรือเป็นหนี้จากเหตุสุดวิสัยหรือเป็นหนี้จากการไม่มีวินัย และประมาณการกระแสเงินสด โดยธนาคารรัฐแต่ละแห่ง และคณะกรรมการหมู่บ้านหรือชุมชน พร้อมยืนยันการเข้าร่วมโครงการกรณีผู้ขึ้นทะเบียนมีคุณสมบัติถูกต้อง ครบถ้วน หรือกรณีข้อยกเว้น เนื่องจากอาจมีผู้ขอขึ้นทะเบียนเข้าใจผิดในการช่วยเหลือของรัฐบาลหรือไม่มีความจำเป็นที่จะเข้าร่วมโครงการ เช่นการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง หรือบางกรณีอาจชำระเจ้าหนี้เสร็จสิ้นก่อนแล้ว ซึ่งจะต้องให้ผู้ขึ้นทะเบียนลงชื่อเพื่อขอยุติเรื่องในแบบผลการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ในระบบ (แบบ นบ.2) ไว้เป็นหลักฐานโดยอนุโลมให้ลูกหนี้ลงนามเพียงฝ่ายเดียว

6) ขั้นตอนการเจรจาประนอมหนี้

เพื่อให้ลูกหนี้มีโอกาสเจรจาต่อรองหนี้กับเจ้าหนี้ต่อหน้าคณะเจรจาหนี้ ให้ได้ข้อยุติที่เป็นธรรมทั้ง 2 ฝ่าย พร้อมทั้งจัดทำเอกสารผลการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ในระบบ (แบบ นบ.2) ไว้เป็นหลักฐานเพื่อนำไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือจากธนาคารของรัฐแต่ละแห่ง ซึ่งผลการเจรจาหนี้อาจสรุปข้อมูลผู้ขึ้นทะเบียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

ก) กลุ่มลูกหนี้ที่ไม่มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ (กลุ่มวงเวียนชีวิต) ได้แก่ ลูกหนี้ที่ไม่มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้และธนาคารไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ อาจจะต้องส่งข้อมูลให้ ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (ศอก.นส.) เพื่อเป็นข้อมูลนำเสนอรัฐบาลเพื่อพิจารณาแนวทางช่วยเหลือต่อไป

ข) กลุ่มที่เจรจาสำเร็จ แบ่งได้ 2 กลุ่มย่อยดังนี้

- กลุ่มที่ธนาคารสามารถจ่ายเงินกู้ได้ตามหลักเกณฑ์ของธนาคาร
- กลุ่มที่ธนาคารไม่สามารถจ่ายเงินกู้ได้ตามหลักเกณฑ์ของธนาคาร แต่อาจได้รับการช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินชุมชน

ค) กลุ่มที่เจรจาไม่สำเร็จ ได้แก่กลุ่มที่เจ้าหนี้ และลูกหนี้ไม่สามารถตกลงกันได้ ซึ่งอาจเกิดจากลูกหนี้ไม่มีวินัยทางการเงิน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย หรือ เจ้าหนี้ไม่ยินยอมประนอมหนี้ จึงอาจต้องส่งให้กับคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินระดับจังหวัด นัดเจรจาประนอมหนี้อีกครั้ง หากไม่สามารถเจรจาได้จะส่งข้อมูลให้ ศอก.นส. เพื่อดำเนินการส่งเรื่องให้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ดำเนินการต่อไป

7) ขั้นตอนเข้าสู่การเป็นหนี้ในระบบ

เพื่อเป็นการนำหนี้นอกระบบของลูกหนี้ที่ผ่านการเจรจาประนอมหนี้แล้วเข้ามาเป็นหนี้ในระบบ โดยได้รับความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ของธนาคารรัฐแต่ละแห่ง

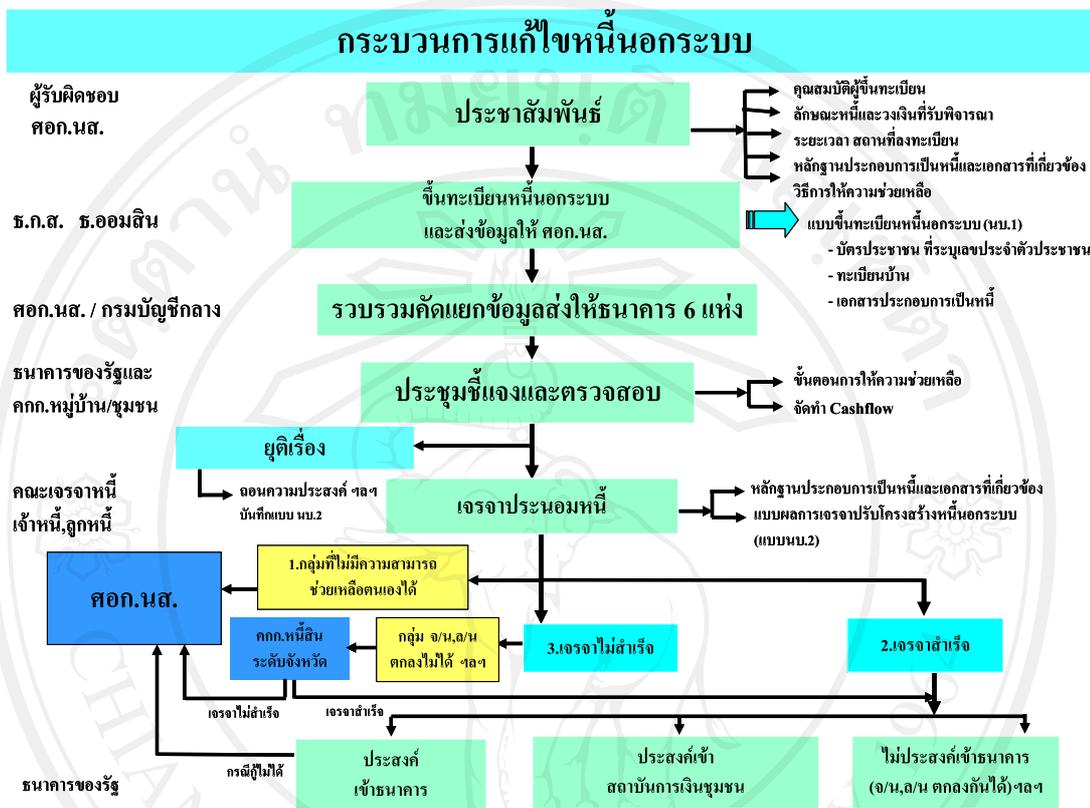
8) ขั้นตอนการฟื้นฟูปรับแนวคิดในการดำเนินชีวิต

เพื่อให้ลูกหนี้นอกระบบที่ได้รับการช่วยเหลือได้รับการฟื้นฟูปรับแนวคิดในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนให้ลูกหนี้สามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามภูมิสังคม มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และเลี้ยงครอบครัว มีเงินเหลือออมสำหรับการสร้างฐานะที่มั่นคงของครอบครัว สามารถชำระหนี้ธนาคารได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งในระยะยาวจะช่วยให้ลูกหนี้เหล่านี้มีชีวิตและมีฐานะที่มั่นคงและยั่งยืน

9) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล

เพื่อทราบผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน โดย ศอก.นส. ติดตามประเมินผลทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ

2.2.3 กระบวนการแก้ไขหนี้ในระบบ

รูปที่ 2.1 กระบวนการแก้ไขหนี้ในระบบ

ที่มา : ศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน, 2553

1) กรมบัญชีกลาง คัดแยกและส่งข้อมูลผู้ขึ้นทะเบียนที่ได้รับจาก ค.ก.ส. และ ร.อ.ม.ล. ให้กับธนาคารรัฐทั้ง 6 แห่งที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้รับมอบหมายให้นำไปดำเนินการ

2) นายอำเภอแต่งตั้งคณะผู้เจรจาหนี้ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนราชการและส่วนของธนาคาร

ดังนี้

- ก) นายอำเภอหรือผู้แทน
- ข) สรรพากรอำเภอ
- ค) พัฒนาการอำเภอ
- ง) กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน
- จ) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของลูกหนี้

ฉ) ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอหรือผู้แทน

ซ) ผู้แทนธนาคาร

ทั้งนี้ จำนวนบุคคลในคณะผู้เจรจาหนี้จะมีมากหรือน้อยกว่านี้ก็ได้ เพื่อให้มีจำนวนคณะเพียงพอต่อปริมาณงานในพื้นที่ เว้นแต่ผู้แทนธนาคารต้องมีทุกคณะ

3) ผู้แทนธนาคารซึ่งเป็นเลขานุการคณะเจรจาประนอมหนี้ นี้คํานายให้คณะผู้เจรจาหนี้เข้าร่วมเจรจาประนอมหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้

4) คณะผู้เจรจาหนี้ดำเนินการเจรจาประนอมหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้

ก) หากลูกหนี้รายใดไม่เข้าร่วมเจรจาให้คณะผู้เจรจาเชิญลูกหนี้รายนั้นมาเจรจาอีกครั้ง โดยมีระยะเวลาห่างกับการเจรจาครั้งแรกไม่เกิน 7 วันทำการ ยกเว้นกรณีมีเหตุผลอันควรขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะผู้เจรจา

ข) หากเจ้าหนี้รายใดไม่เข้าร่วมเจรจาให้พักการเจรจาและส่งให้นายอำเภอ ดำเนินการนัดหมายระยะเวลาห่างกับการเจรจาครั้งแรกไม่เกิน 7 วันทำการ

ค) กรณีสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทีให้ เจ้าหนี้ ลูกหนี้ และ นายอำเภอ ลงนามในแบบ นบ.2 แล้ว ธนาคารบันทึกข้อมูลผลการเจรจาเพื่อรายงานกระทรวงการคลัง หากการเจรจาไม่สำเร็จให้คณะผู้เจรจาหนี้บันทึกแจ้งผลการเจรจาและปัญหา ให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินระดับจังหวัดพิจารณาตามที่เห็นสมควร

ง) กรอบปฏิบัติในการเจรจาไกล่เกลี่ยหนี้ของคณะเจรจาหนี้

- การเจรจาให้ใช้ภูมิลํานาลูกหนี้เป็นหลัก

- ให้จําแนกลูกหนี้ เป็นรายเจ้าหนี้

- ในกรณีทีลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย ให้เชิญเจ้าหนี้มาเจรจาในคราวเดียวกัน

- ในกรณีเจ้าหนี้มีภูมิลํานาอยู่นอกท้องที่ลูกหนี้ ให้เชิญเจ้าหนี้มาเจรจาในท้องที่ของลูกหนี้

จ) หลักเกณฑ์การเจรจาประนอมหนี้ของคณะเจรจาหนี้กับเจ้าหนี้นอกระบบใน

กระบวนการเจรจาต่อรองหนี้กับเจ้าหนี้ มีแนวทางการพิจารณา ดังนี้

- กรณีลูกหนี้มีความสามารถในการชำระหนี้ให้คณะกรรมการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ประกอบด้วยหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพื่อให้สถาบันการเงินรับเข้าเป็นลูกหนี้ในระบบตามความสมัครใจ

- กรณีที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ประนีประนอมหนี้กันได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ประมาณการกระแสเงินสดยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อของแต่ละธนาคาร เช่น ระยะเวลาการชำระหนี้เกินกว่าที่ธนาคารกำหนดก็ให้คณะกรรมการพิจารณาให้ปล่อยขอดหนี้ที่จะรับซื้อเพียงเท่านั้น เพื่อให้ธนาคารรับเป็นลูกหนี้ในระบบตามความสมัครใจ

5) เพื่อให้การแก้ไขปัญหาหนี้สินเป็นไปอย่างเบ็ดเสร็จ ยั่งยืน และถาวร ไม่เกิดปัญหาการก่อหนี้ซ้ำซ้อนและการกลับมาเป็นหนี้ใหม่อีกครั้ง ในกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ของธนาคารดังกล่าวข้างต้นจะต้องมีกระบวนการให้ความช่วยเหลือแบบฟื้นฟูกับลูกหนี้ทุกรายควบคู่กันไป

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสินเชื่อ

2.3.1 นิยามสินเชื่อ

Joseph French Johnson (2547) ให้ความหมายว่า สินเชื่อ คือ อำนาจหรือความสามารถในการที่จะใช้สินค้าหรือบริการในปัจจุบัน โดยมีการให้คำมั่นสัญญาว่าจะชำระเงินในอนาคต จากคำจำกัดความดังกล่าว เราอาจแบ่งลักษณะองค์ประกอบของสินเชื่อออกเป็น 3 ส่วนคือ

1) เป็นอำนาจหรือความสามารถของผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ซึ่งแต่ละคนจะสร้างระดับความน่าเชื่อถือได้แตกต่างกัน ความน่าเชื่อถือเป็นเรื่องเฉพาะตัว ผู้ขอสินเชื่อไม่ได้ไปขอความน่าเชื่อถือดังกล่าวจากผู้ให้สินเชื่อ แต่เป็นการเสนอความน่าเชื่อถือของตนเองที่มีอยู่แก่ผู้ให้สินเชื่อ และเป็นหน้าที่ของผู้ให้สินเชื่อเองที่จะต้องดำเนินการประเมินว่าจะตีค่าของความน่าเชื่อถือของผู้ขอสินเชื่อ และตอบรับในการให้หรือไม่ให้สินเชื่อ

2) การให้ได้ใช้สินค้าหรือบริการในปัจจุบัน ในข้อนี้ถือว่าสินเชื่อเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนเพื่อทำให้เกิดความสะดวตั้งแต่ขบวนการของการผลิตไปจนถึงการบริโภค ดังนั้นจึงต้องมีเครื่องมือทางด้านสินเชื่อประเภทต่างๆ เกิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยน ในฐานะของตัวกลาง สินเชื่อจะปลอดภัยและมีความสะดวกสบาย

มากกว่าเงินสด เช่น การใช้บัตรเครดิต (Credit Card) ซึ่งถือเป็นสินเชื่อเพื่อการบริโภค (Consumer Credit) ซึ่งสามารถพกพาสะดวกและใช้ซื้อสินค้าได้แทนเงินสด ทำให้ไม่ต้องพกเงินไปคราวละมาก ๆ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการทำเงินหาย หรือถูกลักขโมยลง

3) การมีค้ำประกันว่าต้องชำระคืน ซึ่งค้ำประกันดังกล่าวถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอนาคต แต่ไม่มีเครื่องมือใดจะวัดความเสี่ยงนั้นออกมาได้อย่างแม่นยำ เป็นแต่เพียงบอกถึงความน่าจะเป็นและความไม่แน่นอนของอนาคตที่ไม่อาจจะคาดเดาได้

ทั้งนี้ ในการประเมินความเสี่ยงนั้นก็เป็นเรื่องของทัศนคติของแต่ละคนที่ประเมิน โดยแท้ซึ่งแน่นอนว่าแต่ละคนย่อมประเมินความเสี่ยงออกมาแตกต่างกัน ตามความรู้ ความเข้าใจ นิสัยส่วนตัว และประสบการณ์ของผู้ประเมินเอง

2.3.2 ประเภทของสินเชื่อ

ปัจจัยในการจำแนกประเภทสินเชื่อ สามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ได้แก่

1) วัตถุประสงค์ของการขอสินเชื่อ เช่น สินเชื่อเพื่อการค้า สินเชื่อเกษตร สินเชื่อเพื่อการเกษตร เป็นต้น

2) ระยะเวลาในการชำระคืน แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

ก) สินเชื่อประเภทเพื่อเรียก (Call or Demand Credit) สินเชื่อประเภทนี้จะพบเห็นในกรณีการกู้ยืมเงินระหว่างสถาบันการเงิน หรือองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งต้องชำระคืนในทันทีที่มีการร้องขอ

ข) สินเชื่อระยะสั้น (Short Term Credit) เป็นสินเชื่อที่ต้องชำระคืนภายใน 1 ปี

ค) สินเชื่อระยะปานกลาง (Intermediate-Term Credit) เป็นสินเชื่อที่ต้องชำระคืนตั้งแต่ 1 – 3 หรือ 5 ปี แล้วแต่กำหนด

ง) สินเชื่อระยะยาว (Long Term Credit) เป็นสินเชื่อที่กำหนดชำระคืนตั้งแต่ 3 – 5 ปีขึ้นไป

3) หลักประกัน เช่น การจำนอง จำน่า หรือ มีบุคคลหรือธนาคารค้ำประกัน บางกรณีอาจไม่มีหลักประกัน

2.3.3 สินเชื่อของธนาคารและสถาบันการเงิน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) สินเชื่อเพื่อธุรกิจ (Business Credit) เป็นสินเชื่อสำหรับบรรดาธุรกิจต่างๆ ทั้งนี้ธุรกิจเหล่านี้อาจมองเห็นโอกาสขยายธุรกิจ แต่มีเงินทุนไม่เพียงพอ จึงต้องอาศัยแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินทั้งในรูปแบบเงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะยาว แล้วแต่ความต้องการในการนำเงินไปใช้ สินเชื่อเพื่อธุรกิจสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ก) สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์ (Commercial Credit) เป็นเงินกู้เพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้ค้าได้มีทุนมาใช้ในการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งเงินกู้ในลักษณะนี้โดยทั่วไปมักจะเป็นเงินกู้ระยะสั้น หรือระยะกลางเท่านั้น

ข) สินเชื่อเพื่อการลงทุน (Investment Credit) เป็นการจัดหาเงินทุนโดยการกู้ยืมเพื่อไปซื้อสินทรัพย์ถาวร และนำไปใช้ในการดำเนินงานของกิจการ ได้แก่ อาคาร เครื่องจักรอุปกรณ์ และสินทรัพย์ถาวรอื่นๆ เงินกู้ในลักษณะนี้ต้องใช้เงินจำนวนค่อนข้างสูง การได้รับสินเชื่อประเภทนี้มิใช่ข้อผูกมัดระยะยาวในรูปของสัญญาการจ่ายเงินในอนาคต ข้อผูกมัดนี้มักทำในรูปของพันธบัตร ตัวสัญญาใช้เงินแบบมีหลักประกัน เช่น ข้อผูกมัด โดยมีเครื่องจักรเป็นหลักประกัน ระยะเวลาของการให้สินเชื่อจะถูกกำหนดโดยอายุของทรัพย์สิน ในบางครั้งความมั่นคงของธุรกิจที่กู้ยืมจะเป็นตัวกำหนดระยะเวลาของสินเชื่อ

ค) สินเชื่อเพื่ออสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Credit) ถือเป็นสินเชื่อที่สำคัญมากสำหรับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ที่ถูกจับแยกจากสินเชื่อประเภทอื่นๆ เนื่องจากต้องมีการจดจำนองที่ดินและมีปัจจัยในเรื่องของความเสถียรและกฎระเบียบที่แตกต่างจากสินเชื่ออื่นๆ

ง) สินเชื่อเพื่อการเกษตร (Agriculture Credit) เป็นการจัดหาเงินทุนเพื่อนำมาใช้ในการผลิต หรือลงทุนในสินทรัพย์ สินเชื่อประเภทนี้ถือว่ามีความเสี่ยงสูง เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อม ลมฟ้าอากาศ นอกจากนี้ราคาของผลผลิตในแต่ละปีก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับตลาดเป็นหลัก ทำให้สินเชื่อประเภทนี้มีความเสี่ยงสูง จนทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่นิยมในการปล่อยกู้สินเชื่อเพื่อการเกษตร

จ) การขายบัญชีลูกหนี้ (Factoring) เป็นกิจการประเภทหนึ่งที่จะรับซื้อบัญชีลูกหนี้ของธุรกิจต่างๆ โดยคิดค่าบริการหรือส่วนลด เมื่อธุรกิจนำบัญชีลูกหนี้ซึ่งจะครบกำหนดอายุในอนาคตมาขายให้แก่บริษัทที่ดำเนินธุรกิจ Factoring บริษัทจะตรวจสอบความเสี่ยงของบัญชีลูกหนี้

แต่ละบัญชี หากบัญชีลูกหนี้รายใดที่มีขนาดความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ตนกำหนดไว้ ก็จะรับซื้อบัญชีลูกหนี้เหล่านี้ไว้ แต่ในทางตรงข้าม ถ้าลูกหนี้รายใดมีความเสี่ยงสูงบริษัทอาจจะไม่รับซื้อบัญชีลูกหนี้เหล่านั้นก็ได้ หรือถ้าจะซื้อไว้ก็จะคิดค่าบริการในอัตราที่สูงเพื่อชดเชยกับความเสี่ยงที่มีอยู่

2) สินเชื่อเพื่อการบริโภค (Consumer Credit) หมายถึงสินเชื่อที่ให้กับบุคคล เพื่อประโยชน์ในการนำมาบริโภค สนองความต้องการในทัศนะของผู้บริโภค ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคลได้รับสินค้าหรือบริการหรือเป็นการยืมเพื่อการบริโภค โดยมีสัญญาว่าจะชำระคืนในอนาคต สินเชื่อประเภทนี้อาจแบ่งออกเป็น

ก) สินเชื่อแบบเปิดบัญชี ผู้ให้สินเชื่อจะเปิดบัญชีลูกค้าเพื่อบันทึกรายการเชื่อและรับชำระหนี้จากลูกค้าแต่ละราย โดยที่จะซื้อสินค้าและบริการเป็นเงินเชื่อระหว่างงวด แล้วรวบรวมยอดไว้จ่ายคืนเดือน

ข) สินเชื่อเพื่อการผ่อนส่ง (Installment Credit) เป็นสินเชื่อที่ผู้ขายสินค้าและบริการให้แก่ผู้บริโภคที่ไม่สามารถหรือไม่ต้องการชำระหนี้ทั้งหมดในทันทีที่มีการตกลงซื้อ โดยเฉพาะในสินค้าที่มีราคาสูงมากๆ จึงต้องทำสัญญาที่จะผ่อนชำระเป็นงวดๆ

ค) บัตรเครดิต (Credit Card) เป็นบัตรที่ออกโดยธนาคาร หรือบริษัทร้านค้า เพื่อให้ลูกค้าที่ได้รับบัตร สามารถนำบัตรไปซื้อสินค้าและบริการ โดยที่ยังไม่ต้องชำระเงิน พอสิ้นเดือนธนาคารก็จะเรียกเก็บเงินจากลูกค้า ส่วนร้านค้าที่ขายสินค้าและบริการก็จะเรียกเก็บเงินจากธนาคารอีกต่อหนึ่ง

ง) สินเชื่อแบบเปิดบัญชีหมุนเวียน (Revolving Credit) เป็นวิธีให้สินเชื่อประเภทหนึ่ง โดยรวมเอาวิธีการเปิดบัญชีและวิธีผ่อนส่งมาใช้รวมกัน กล่าวคือ ลูกหนี้สามารถแบ่งการชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องชำระครั้งเดียวหมด และมีสิทธิ์ซื้อเชื่อได้อีก แม้ว่าการชำระหนี้ครั้งแรกยังไม่เสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่จะคิดค่าบริการหรือดอกเบี้ยจากเงินที่ค้างชำระอยู่

2.3.4 การวิเคราะห์สินเชื่อ

หลักการที่พนักงานวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคารหรือสถาบันการเงินจะนำมาใช้พิจารณาเมื่อมีลูกค้ามาขอสินเชื่อ คือการวิเคราะห์คุณภาพ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับตัวเลขทางการเงิน แต่จะใช้ข้อมูลอื่นในการประเมินความเสี่ยงของการให้สินเชื่อ ซึ่งมีหลักการวิเคราะห์ดังนี้

1) หลัก 3 P's ได้แก่ Purpose Payment และ Protection

ก) วัตถุประสงค์ของการกู้ (Purpose) หมายถึง การพิจารณาถึงจำนวนเงินที่สมาชิกขอ กู้ว่าจะนำไปใช้ทำอะไรเหมาะสมหรือไม่

ข) การชำระคืน (Payment) หมายถึง ความสามารถในการนำเงินกู้ ไปใช้ตาม วัตถุประสงค์ และสามารถส่งชำระคืนตามกำหนด

ค) การป้องกันความเสี่ยง (Protection) หมายถึง ต้องมีการพิจารณาถึงหลักประกัน ในกรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ว่าจะสามารถเรียกหนี้คืนจากหลักประกันได้คุ้มมูลหนี้หรือไม่

2) หลัก 5 C's ในการประเมินความเสี่ยงของการให้สินเชื่อ ได้แก่

ก) Character พิจารณาลักษณะคุณสมบัติของผู้กู้ ตลอดจนความตั้งใจจริง และ ความน่าเชื่อถือที่จะชำระคืนหนี้ ทั้งนี้อาจดูได้จากฐานะหน้าที่การงาน การศึกษา ประสบการณ์ คุณภาพของผู้บริหาร ฐานะทางสังคม ประวัติการชำระหนี้เดิม เป็นต้น

ข) Capacity ความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาจากศักยภาพในการทำกำไรหรือ ความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจ และพิจารณากระแสเงินสดของกิจการว่ามีความสามารถในการ ชำระหนี้หรือไม่ ตลอดจนอาจพิจารณาแหล่งเงินทุนสำรองของกิจการ หากกระแสเงินสดของ กิจการเกิดปัญหา แต่หากเป็นการกู้เพื่อการบริโภค เช่น การซื้อบ้านเพื่ออยู่อาศัย การซื้อรถยนต์ ก็ ต้องพิจารณาจากขนาดและความมั่นคงของกระแสรายได้ของผู้กู้ โดยอาจดูจากลักษณะการ ประกอบอาชีพ ยกตัวอย่างเช่น หากภาระการชำระหนี้ในแต่ละเดือนมีขนาดไม่เกินหนึ่งในสามของ รายได้ โอกาสที่ผู้ให้กู้จะได้รับการชำระคืนหนี้ก็มีสูง เป็นต้น

ค) Capital คือ พูนที่นำมาใช้ในกิจการที่เป็นส่วนของตัวลูกหนี้เองไม่ใช่เงินที่มาจาก การกู้ โดยพิจารณาว่าเงินส่วนที่ขอกู้เป็นสัดส่วนเท่าใดต่อเงินส่วนที่ลูกหนี้เป็นเจ้าของ (Debt / Equity Ratio) ทั้งนี้ หากสัดส่วนดังกล่าวมีค่าต่ำ การให้กู้ย่อมมีความเสี่ยงต่ำกว่า เนื่องจากเป็นการ สู่ถึงการร่วมรับความเสี่ยงจากการประกอบการของลูกหนี้ และเพิ่มความเชื่อมั่นในการให้กู้ของ ธนาคาร

ง) Collateral คือ หลักประกัน ซึ่งเป็นแหล่งในการชำระคืนหนี้แหล่งที่สองหากลูกหนี้ ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งโดยปกติมูลค่าของหลักทรัพย์ค้ำประกันจะมีมูลค่าไม่น้อยกว่าจำนวนเงิน

ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ประเด็นที่อาจคำนึงถึงเกี่ยวกับหลักประกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าหลักประกัน ความคล่องตัวในการขายทอดตลาด เป็นต้น

จ) Conditions มุ่งพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของการนำเงินกู้ไปใช้ เช่น ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน เพิ่มเติมเครื่องจักรเครื่องมือ หรือเพื่อสินค้าคงคลัง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของธุรกิจนั้น ๆ และปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อกิจการ เช่น ภาวะการณ์เติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ วัฏจักรทางเศรษฐกิจ สภาพตลาด การผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างและมีความสามารถในการแข่งขัน กลยุทธ์การตลาด และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เช่น ความผันผวนของอัตราเงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น

2.3.5 หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย

1) คุณสมบัติของผู้ขอกู้

ก) บุคคลธรรมดาต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและเมื่อรวมอายุผู้กู้กับระยะเวลาการกู้ยืมแล้วต้องไม่เกิน 65 ปี กรณีเกินจะต้องมีผู้ร่วมที่มีอายุครบ 20 ปี และเมื่อรวมระยะเวลาผ่อนชำระอายุจะต้องไม่เกิน 65 ปี โดยต้องเป็นหนี้ที่เกิดจากการประกอบการและปัจจุบันยังดำเนินกิจการอยู่

ข) มีที่อยู่หรือสถานประกอบการในเขตอำเภอเมือง หรือในเขตกรุงเทพมหานคร

ค) มีรายได้ สามารถผ่อนชำระหนี้กับธนาคารตามเงื่อนไขได้

ง) ยกเว้นไม่ต้องใช้ Statement ธนาคาร ของผู้กู้และผู้ค้ำประกัน

2) วัตถุประสงค์ของการขอกู้

เพื่อกู้เงินจาก ธพว. ไปชำระหนี้ในระบบที่เกิดจากการประกอบการ

3) เอกสารประกอบการกู้

ก) เอกสารแสดงการเป็นผู้ที่ได้อื่นทะเบียนหนี้สินนอกระบบ และผ่านการเจรจาประนอม

หนี้

ข) สำเนาทะเบียนบ้าน

ค) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

ง) หลักฐานแสดงรายได้

จ) สำเนาทะเบียนสมรส / ใบหย่า / มรณบัตร (ถ้ามี)

ฉ) สำเนาใบเปลี่ยนชื่อ / สกุล (ถ้ามี)

ช) สำเนาและรูปถ่ายเอกสารสิทธิหลักประกัน

4) วงเงินให้กู้

ไม่เกิน 200,000 บาท

5) ระยะเวลากู้

เงินกู้แบบมีระยะเวลา Term Loan ไม่เกิน 8 ปี

6) หลักประกันในการขอกู้

บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลค้ำประกัน

ก) วงเงินกู้ไม่เกิน 100,000 บาท ใช้ผู้ค้ำประกัน 1 คน

ข) วงเงินกู้ตั้งแต่ 100,001 – 200,000 บาท ใช้ผู้ค้ำประกัน 2 คน

ทั้งนี้ผู้ค้ำประกันต้องมีรายได้รวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของวงเงินกู้

7) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

ก) วงเงินกู้ไม่เกิน 100,000 บาท คิดอัตราดอกเบี้ย MLR ต่อปี

ข) วงเงินกู้ตั้งแต่ 100,001 – 200,000 บาท คิดอัตราดอกเบี้ย MLR +2 % ต่อปีอัตรา

ดอกเบี้ย MLR ตามประกาศธนาคาร ปัจจุบันร้อยละ 7 ต่อปี

8) ค่าธรรมเนียม

ก) ยกเว้นค่าวิเคราะห์โครงการ

ข) ยกเว้นค่าธรรมเนียมชำระหนี้คืนก่อนกำหนด

9) ข้อมูลจำเพาะ

ก) ผู้กู้จะต้องเป็นผู้ขึ้นทะเบียนหนี้นอกระบบ จากธนาคารออมสิน หรือ

ธ.ก.ส. ตามแบบขึ้นทะเบียนหนี้นอกระบบ (แบบ นบ.1) โดยมีเงินต้นคงค้างไม่เกิน 200,000 บาท

ต่อราย และเป็นหนี้เกิดก่อนวันที่ 19 พฤศจิกายน 2552

ข) ลงทะเบียนตามระยะเวลาที่กำหนด (1- 30 ธันวาคม 2552)

ค) ผ่านการเจรจาหนี้ และได้รับแบบรายงานผลการเจรจาหนี้ (แบบ นบ.2) เพื่อใช้

ประกอบการขออนุมัติสินเชื่อจากธนาคาร

10) เงินไขอื่นๆ

ให้มีการตรวจสอบเครดิตบูโร โดยใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเงินกู้ และพิจารณาจากความสามารถในการชำระหนี้เป็นหลัก

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรุดิ เมอะประโคน (2548) ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรหลังการโอนหนี้ในระบบเข้าสู่ในระบบ ในอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรหลังการโอนหนี้ในระบบเข้าสู่ในระบบ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมหลังการโอนหนี้ในระบบเข้าสู่ในระบบ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ในระบบที่โอนหนี้เข้าสู่ในระบบได้ในอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 243 ราย โดยสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าสถิติ T - test ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรหลังการโอนหนี้ในระบบเข้าสู่ในระบบไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังคงมีรายได้ เงินทุน และเงินออมน้อย แต่มีค่าใช้จ่ายและหนี้สินมากเมื่อเทียบกับรายได้ของเกษตรกร ส่วนสภาพทางสังคมของเกษตรกรหลังการโอนหนี้ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีการดื่มสุรา เล่นการพนัน การเสเพลเสพติด และการเข้ารับการรักษาพยาบาลลดลง ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกษตรกรมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ยังคงมีพฤติกรรมก่อนหนี้ในระบบ หรือมีความประสงค์จะกู้ยืมหนี้ในระบบอีกครั้งในสัดส่วนที่สูง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาหนี้ในระบบขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

สุธิดา สองสีดา (2548) ทำการศึกษาการจัดการหนี้ของครัวเรือนชนบท จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทักษะต่อการเป็นหนี้และสถานะการเป็นหนี้ของครัวเรือนชนบท และ 2) การจัดการหนี้สินของครัวเรือนชนบท โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน รวมทั้งสัมภาษณ์ครัวเรือนเป้าหมายรวม 16 ครัวเรือน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และครอบคลุมความหลากหลายของกิจกรรมการผลิต แหล่งเงินกู้ และการจัดการหนี้สิน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจาก 185 ครัวเรือน ในพื้นที่ที่ศึกษาคือ บ้าน

สว่าง (ชื่อสมมติ) อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ผลจากการศึกษาทัศนคติต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน ทั้งสามกลุ่มฐานะได้แก่ ครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ปานกลางและต่ำ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ของทั้งสามกลุ่มฐานะมีความคิดเห็นต่อการเป็นหนี้คล้ายกันว่า การเป็นหนี้เป็นสิ่งไม่ดี แต่ก็มีครัวเรือนบางส่วนที่เห็นว่า การเป็นหนี้เป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากจะทำให้ขยันทำมาหากินเพื่อหาเงินไปชำระหนี้คืนแหล่งเงินกู้ให้ได้ สำหรับการยอมรับการเป็นหนี้พบว่า ในอดีตชาวบ้านไม่ยอมรับการเป็นหนี้ และถือว่าเป็นเรื่องที่น่าอาย แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านที่เป็นหนี้เพิ่มจำนวนมากขึ้น การเป็นหนี้กลายเป็นเรื่องของคนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้าน จึงเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่ใช่เรื่องที่น่าอายเช่นในอดีต

ผลการศึกษาสภาวะการเป็นหนี้ของครัวเรือนพบว่าครัวเรือนในหมู่บ้านร้อยละ 93.5 เป็นหนี้เมื่อพิจารณาจากทุกแหล่งเงินกู้ทั้งในระบบและนอกระบบ โดยครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางเป็นหนี้มากที่สุด รองลงมาคือครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและดี ตามลำดับ ส่วนแหล่งเงินกู้ที่ครัวเรือนในหมู่บ้านเป็นหนี้มากที่สุดได้แก่ กองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท รองลงมาคือ การซื้อสินค้าเงินผ่อน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และญาติพี่น้อง ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบแหล่งเงินกู้ระหว่างฐานะพบว่า ครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีมากที่สุดที่สุดในหมู่บ้าน (ร้อยละ 54.6) เข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบที่สำคัญ โดยเฉพาะ ธกส. และกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาทได้ในสัดส่วนน้อยที่สุด แต่แหล่งหนี้ที่ครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำขอกู้ในสัดส่วนมากที่สุด คือ ญาติพี่น้องและการซื้อสินค้าเงินผ่อน นอกจากนี้ยังเป็นหนี้ในลักษณะของการยืมข้าว และจำนองที่ดินกับญาติพี่น้อง ซึ่งไม่พบในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและปานกลาง สำหรับการนำเงินกู้ไปใช้จริงก็มีความแตกต่างกันตามฐานะทางของครัวเรือน โดยครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีส่วนใหญ่ นำเงินกู้ที่ได้ไปลงทุนในกิจกรรมการผลิตทั้งภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร ส่วนครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ นำไปลงทุนในกิจกรรมการผลิตใช้จ่ายในครัวเรือนและใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่น

ผลการศึกษาด้านการจัดการหนี้สินของครัวเรือนชนบท พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่นำเงินรายได้จากนอกภาคเกษตรมาชำระหนี้มากที่สุด และครัวเรือนส่วนหนึ่งนำเงินจากหลายแหล่งมารวมกันเพื่อชำระหนี้ ส่วนกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาทมีครัวเรือนที่ชำระหนี้ได้ถึง ร้อยละ 92.1 ซึ่งในกลุ่มครัวเรือนที่ชำระหนี้ได้นี้ ก็มีครัวเรือนถึงร้อยละ 37.7 ที่ต้องกู้เงินจากแหล่งอื่นมาชำระหนี้ เช่น ญาติพี่น้อง และกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาทของหมู่บ้านอื่น นอกจากนี้การศึกษาดังนี้ยังพบว่า

ครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ ต้องไปยืมเงินจากแหล่งเงินกู้อื่นมาชำระหนี้คืน ธกส. และกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาทในลักษณะ “การหมุนหนี้” ในสัดส่วนค่อนข้างสูง ซึ่งมีแนวโน้มว่าครัวเรือนดังกล่าวจะเป็นหนี้ต่อไปไม่สิ้นสุด สำหรับการชำระหนี้คืนแหล่งเงินกู้อื่นๆ (การกู้จากญาติพี่น้อง แม่ค้า/พ่อค้า และนายทุนนอกระบบ) และการชำระหนี้ที่ไม่เป็นตัวเงิน (สินค้าเงินผ่อน สินค้าเงินเชื่อ และการยืมข้าว) พบว่า มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำข้อตกลงกันระหว่างเจ้าหนี้และครัวเรือนที่เป็นลูกหนี้

ตาราง ขลิบเงิน (2549) ทำการศึกษาการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนในระบบของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในระบบของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาเชียงใหม่ และศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของรัฐ โดยการออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ลงทะเบียนแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนในระบบของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาเชียงใหม่ จำนวน 100 ราย ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีหนี้สินระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท มีแหล่งเงินกู้เพียง 1 แห่ง มีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อการอุปโภคบริโภค วิธีการแก้ไขหนี้ส่วนใหญ่เป็นการพักชำระดอกเบี้ย แก้ไขหนี้เป็นผลสำเร็จลูกหนี้ไม่ต้องการกู้เงินหรือก่อหนี้เพิ่ม ส่วนผลการศึกษาความพึงพอใจในการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนในระบบของธนาคารอาคารสงเคราะห์สาขาเชียงใหม่ พบว่าลูกหนี้ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านความสามารถในการให้รายละเอียดข้อมูลของพนักงาน รองลงมาเป็น ความพร้อมในการให้บริการของพนักงาน ความชัดเจนในการสื่อสาร การให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การมีมนุษยสัมพันธ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส ความสุภาพอ่อนน้อมของพนักงาน ความสะดวกหรือร้อน การช่วยเหลือเอาใจใส่ และความรวดเร็วในการให้บริการ ตามลำดับ

เบญจมาภรณ์ จันทรประสิทธิ์ (2550) ทำการศึกษาโครงการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนของธนาคารออมสินภาค 7 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับสินเชื่อโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ผลการศึกษาพบว่ามีลูกหนี้ที่เข้าร่วมประชุมเจรจาแก้ไขหนี้ 42,711 ราย ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ ขอไม่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากคิดว่าถ้าเข้าร่วมโครงการแล้วจะได้รับเงินแจกฟรีเพื่อนำไปชำระหนี้ นอกจากนั้นบางส่วนคิดว่ากระบวนการดำเนินงานมีความยุ่งยาก จึงเหลือผู้เข้าร่วมโครงการเพียง 2,118 ราย ในจำนวนนี้

ธนาคารออมสินภาค 7 สามารถอนุมัติสินเชื่อได้เพียง 176 ราย วงเงินกู้ 7.25 ล้านบาท ในปี 2548 ส่วนในปี 2549 อนุมัติสินเชื่อได้เพียง 132 ราย วงเงินกู้ 6.72 ล้านบาท ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ในการอนุมัติสินเชื่อของธนาคารออมสินภาค 7 จะพิจารณาจากปัจจัยทั้งหมด 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่หนึ่ง ต้องกู้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้ในระบบและหนี้ในระบบ ปัจจัยที่สอง มีภาระหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท ปัจจัยที่สาม จำนวนเงินผ่อนชำระต่อเดือนไม่เกินร้อยละ 30 ของรายได้ ปัจจัยที่สี่ มีหลักประกันสินเชื่อ และปัจจัยที่ห้า ไม่มีประวัติหนี้ค้างชำระ ลูกหนี้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-49 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 10,000-20,000 บาทต่อเดือนได้รับอนุมัติสินเชื่อในวงเงินกู้โดยเฉลี่ย 42,000 บาท มีระยะเวลาในการกู้เฉลี่ย 3 ปี และจำนวนเงินผ่อนชำระโดยเฉลี่ยเดือนละ 1,700 บาท ผลการศึกษาในลูกหนี้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ สำหรับปัจจัยแรกคือการกู้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้ในระบบและหนี้ในระบบ พบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่กู้เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ในระบบถึงร้อยละ 86 สำหรับปัจจัยที่สอง ลูกหนี้จะต้องมีภาระหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท จากการศึกษาพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่มีภาระหนี้โดยเฉลี่ย 42,000 บาท สำหรับปัจจัยที่สาม จำนวนเงินผ่อนชำระต่อเดือนต้องไม่เกินร้อยละ 30 ของรายได้ จากการศึกษาพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่มีเงินผ่อนชำระต่อเดือนโดยเฉลี่ยร้อยละ 14.60 ของรายได้ สำหรับปัจจัยที่สี่ ลูกหนี้จะต้องมีหลักประกันสินเชื่อ จากการศึกษาพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่ใช้ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นหลักประกัน คิดเป็นร้อยละ 93.00 และปัจจัยที่ห้า ประวัติการมีหนี้ค้างชำระของลูกหนี้ จากการศึกษา พบว่าลูกหนี้ทุกรายไม่มีประวัติหนี้ค้างชำระ

สำหรับลูกหนี้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อจากธนาคารออมสินภาค 7 พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-49 ปี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท ลูกหนี้ที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อคือผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ผ่านหลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อในปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งขึ้นไป ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 64.51 ลูกหนี้มีวัตถุประสงค์ในการกู้เงินโดยไม่นำไปชำระหนี้ในระบบหรือหนี้ในระบบ ร้อยละ 8.60 ลูกหนี้มีภาระหนี้สินมากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 25.81 ลูกหนี้มีจำนวนเงินผ่อนชำระรายงวดเกินร้อยละ 30 ของรายได้ ร้อยละ 37.60 ลูกหนี้ไม่มีหลักประกันสินเชื่อ และร้อยละ 76.34 ลูกหนี้มีประวัติหนี้ค้างชำระ